

UN LLOC, UN ARTISTA

‘Les mil i una nits’ de Josep Tapiró

Pintor prolífic i cotitzat, força desconegut a Catalunya, el reusenc Josep Tapiró (1836-1913) es va deixar seduir per Tànger en un viatge amb Marià Fortuny, un romanç exòtic que va durar-li fins a la mort

ORIOI MARGALEF
Reus

Pre-**P**regunteu a Reus, pregunteu a la gent que passa. Si voleu, al carrer Llovera, allà on va néixer. “Sabeu qui era Josep Tapiró?”. A molts no els sona de res. A d’altres els ve al cap el nom d’un carrer o d’un institut de secundària. I només uns pocs diuen que és un artista. Josep Tapiró i Baró (Reus, 1836-Tànger, 1913) és un dels pintors més destacats de l’escola africanista espanyola. Va viure mitja vida a Tànger, i els seus traços precisos, preciosistes, de temàtica oriental cotitzen a l’alça a les més prestigioses galeries d’art i subhastes del món. El seu retrat penja a la Galeria dels Il·lustres, a l’Ajuntament de Reus, i la seva obra abunda en col·leccions particulars, sobretot a Reus, però el seu nom és molt desconegut a peu de carrer. Aquest 2013 es compleixen cent anys de la seva mort, i Barcelona, Reus i Tànger li dedicaran exposicions.

Fill de comerciants, Josep Tapiró va ser amic íntim del també significat reusenc Marià Fortuny. Tots dos van formar-se, primer, amb el pintor local Domènec Soberano, i més tard a Barcelona, a l’escola de belles arts. Va ser, precisament, durant una excursió amb Fortuny a Tànger, el 1871, que Tapiró es va enamo-

GRAN TÈCNICA.

Tapiró plasmava a les seves obres el Magrib costumista amb molta precisió i detall

A TÀNGER

El taller a Tànger ja no hi és, però l’edifici conserva les inicials a la porta

rar dels carrers, les olors i, principalment, dels personatges que l’inspirarien fins al final dels seus dies. Abans d’instal·lar-se definitivament al Magrib, el 1876, el pintor ja havia obtingut diversos reconeixements i era considerat un personatge il·lustre a la seva ciutat. Tanmateix, la mort de Fortuny el va sumir en una gran tristor, i Tapiró, ja gran, va decidir canviar d’aires.

Jordi Àngel Carbonell, el professor d’Història de l’Art (URV) i

JORDI A. CARBONELL

Vista exterior de l’antic estudi de Josep Tapiró a Tànger

LA CELEBRACIÓ

Una monografia i dues exposicions

■ Josep Tapiró va gaudir en vida d’un gran reconeixement internacional, i també Reus li va organitzar una exposició homenatge al Centre de Lectura. Tanmateix, la seva obra va perdre l’interès de la crítica quan a principis del segle XX es van imposar nous canons pictòrics, i no ha estat fins fa poc que l’estudi conjunt d’autors peninsulars al Magrib l’ha posat novament en valor. Amb motiu del centenari de la seva mort, el Museu de Reus i el Museu Nacional d’Art de Catalunya preparen una exposició antològica de l’artista a l’octubre, la primera des que era viu. Tànger també ho celebrarà amb una petita mostra i la presentació de la seva primera monografia, a càrrec de Jordi Àngel Carbonell. El treball compta amb el suport de l’Ajuntament de Reus, el MNAC, la Diputació i la URV.

COL·LECCIÓ PARTICULAR

L’encantador de serps (aquarel·la sobre paper)

L’artista reusenc al seu estudi en una

expert en Josep Tapiró, n’ha seguit els passos a l’anomenada Ciutat Blanca. Durant la segona meitat del segle XIX, la ciutat es va convertir en un important port comercial i va adquirir un caràcter “cosmopolita”, on contrastaven la modernitat importada d’Europa i els costums locals més arrelats, afirma Carbonell, que col·labora en un extens inventari històric i cultural oficial de Tànger perquè la ciutat pugui presentar candidatura a patrimoni de la Unesco.

En aquell temps, nombrosos artistes anglosaxons, francesos i espanyols van visitar la ciutat i van deixar testimoni de les seves impressions sobre la tela. Per als romàntics, Tànger era l’avantsala d’un continent desconegut i ple d’exotisme. Llavors, el somni oriental estava de moda entre la burgesia europea, i per a molts era una fórmula d’evadir la realitat. No ho va ser per a Tapiró, que amb una tècnica virtuosa va

AUTOR DECONEGUT, 'ANALES HISTÓRICOS DE REUS', IV

imatge de voltants del 1900

BIOGRAFIA

L'home que va salvar la vida a Marià Fortuny

■ Una depurada tècnica pictòrica li va valer a Josep Tapiró (1836-1913) tot tipus de guardons i reconeixements en vida, des de la medalla de l'Exposició Universal de París (1889), el mateix any que s'inaugurava la Torre Eiffel, a la condecoració del Cercle de Belles Arts de París, el 1907. Al seu lloretat històric, però, hi ha una distinció molt diferent a la resta. Durant l'etapa a l'escola de belles arts de Barcelona, Tapiró, amic inseparable de Marià Fortuny, li va salvar la vida quan aquest estava a punt

d'ofegar-se al port de la ciutat. El pintor va ser condecorat per aquest acte d'heroica camaraderia amb la Creu de la Benificència. De fet, fins a la dramàtica mort de Fortuny el 1874, els dos artistes van traçar vides paral·leles: es van formar amb els mateixos mestres a Reus i a Barcelona, junts van compartir ofici a Roma, i l'any 1871 va ser Fortuny qui va descobrir a Tapiró la ciutat que li canviaria la vida. Instal·lat prop del port de Tànger, el reusenc va assolir la plenitud artística com a orientalista.

MUSEU NACIONAL DEL PRADO

Retrat de santó darcagüei, un dels temes preferits de Tapiró

DAHESH MUSEUM

Belleza de Tànger

COL·LECCIÓ PARTICULAR

Santó darcagüei

reflectir de forma estricta escenes i personatges que van més enllà de l'ideal romàntic. Instal·lat i casat a Tànger, Tapiró s'inspirava en la realitat del seu barri, la Medina, i la plasmava amb un nivell de detall extraordinari.

Després de la guerra del Marroc del 1860, els temes orientals van deixar d'interessar a la burgesia espanyola. No va passar el mateix amb les classes benestants de la Gran Bretanya, país que Tapiró solia visitar cada estiu per vendre les obres, i on l'artista reusenc, juntament als Estats Units, gaudeix encara d'una gran popularitat entre els galeristes. De camí de tornada, quan podia, passava uns dies a Reus per veure els amics i coneguts, abans d'instal·lar-se de nou a Tànger per passar la tardor i l'hivern envoltat d'aquarel·les.

A prop de casa seva, en un antic teatre, explica Carbonell, Tapiró tenia instal·lat el seu taller. Allí, molt probablement l'artista rebia les visites de clients occidentals que s'allotjaven a l'hotel Continental, un establiment molt pròxim. El taller ja no hi és, però encara es conserva l'edifici, de

ARTISTA VALORAT

La seva obra cotitza a l'alça i és molt valorat, sobretot al mercat anglosaxó

L'ESPECIALISTA.

El reusenc va adquirir un gran prestigi com a pintor orientalista

dues plantes i terrassa sobre el mar, amb les inicials de Tapiró a l'entrada.

Ben aviat, segons Carbonell, l'artista, que va ser el primer pintor espanyol a instal·lar-se a l'Àfrica, va passar a ser considerat l'artista pictòric amb més reputació de la ciutat, i el carrer que conduïa al seu taller va adoptar el seu nom. Molt a prop d'allí, al principal mercat de la Medina, el Zoco Chico, emblemàtic pel seu caràcter multicultural, Tapiró trobava sovint els personatges que consolidaven una fama internacional ja centenària.

En els darrers anys, galeries londinenques com Sotheby's i Bonham's han venut quadres de l'etapa orientalista de Tapiró per 79.000 i 200.000 euros, respectivament. Les obres més conegudes són retrats de bust i mig cos de personatges pintorescos, com els morabits o santons. Al zenit de la seva popularitat, a finals del segle XIX, el pintor rebia honors i reconeixements a Londres, París, Chicago i Barcelona, i la seva obra trobava també compradors a les ciutats de Berlín, Munic, Sant Petersburg i Viena.

Tanmateix, a principis del segle XX, el seu ancoratge tècnic i temàtic li va passar factura, i el pintor, oblidat, devaluat pel públic, es va veure obligat a malvendre la seva producció per sobreviure. Malgrat tot, el prestigi de Tapiró seguia sencer a Tànger, que va plorar la seva mort el 4 d'octubre del 1913. La màscara mortuòria i el motlle d'una mà de l'artista van ser donats a l'Ajuntament de Reus uns anys després. ●